

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทรัพยากรลิงในอัตลักษณ์วิถีถิ่นเมืองลพบุรี
**Creative Tourism Development of Monkey-Based Attractions in
Local Identity of Lop Buri City**

สยามล เทพธา,

วิลาศ เทพธา และ หงสกุล เมสนุกูล

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Sayamol Theptha,

Vilas Theptha and Hongsakul Mesnukul

Thepsatri Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Sayamol.t@lawasri.tru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวทรัพยากรลิง 2) ศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับลิง 3) จัดทำรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทรัพยากรลิง และ 4) จัดทำแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทรัพยากรลิงในอัตลักษณ์วิถีถิ่นเมืองลพบุรี ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน ใช้แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นกรอบการวิจัย มีกลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่ม คือ หน่วยงานภาครัฐ 60 คน ภาคเอกชน 40 คน ชุมชน 60 คน และนักท่องเที่ยวชาวไทย 400 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงและแบบตามสะดวก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยว แบบสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่ม และแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรลิงมี 12 แห่ง ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี อย่างไรก็ตาม ควรดำเนินการในการจัดการสร้างความรู้และความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวในการปฏิบัติตัวที่เหมาะสมในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง สำหรับด้านผลกระทบจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับลิง ส่วนใหญ่เป็นผลกระทบทางลบในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เกิดจากพื้นที่ทับซ้อนระหว่างคนกับลิง ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว พบว่า กำหนดจุดให้อาหารลิง และมีเจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลและดูแลความปลอดภัย ทั้งนี้ รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทรัพยากรลิง จำนวน 4 เส้นทาง เรียนรู้วิถีชีวิตลิง เรียนรู้ประวัติศาสตร์และตำนานเมืองลพบุรี และการร่วมกิจกรรมท่องเที่ยววิถีชุมชน สำหรับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทรัพยากรลิง ควรสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยว พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่สะท้อนอัตลักษณ์ของบริบทพื้นที่ และการพัฒนาการสื่อความหมาย การสร้างความรู้เรื่องวิถีชีวิตและพฤติกรรมลิงให้แก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว ตระหนักถึงการอยู่ร่วมกันแบบพึ่งพาอาศัย

* วันที่รับบทความ : 25 ตุลาคม 2567; วันแก้ไขบทความ 31 ตุลาคม 2567; วันตอบรับบทความ : 3 พฤศจิกายน 2567

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์; แหล่งท่องเที่ยวทรัพยากรลิง; ลพบุรี

Abstract

This research aimed to: 1) study the potential of monkey resource tourism; 2) examine tourism impacts resulting from human-monkey interactions; 3) develop creative tourism models centered on monkey resources and 4) propose guidelines for creative tourism development involving monkey resources that highlight the unique local identity of Lop Buri. The study employed a mixed-method approach using the creative tourism concepts as a research framework. The four sample groups included 60 government officials, 40 private sector representatives, 60 local community members in the tourism area, and 400 Thai tourists. They were selected through purposive and convenience sampling. Research instruments included tourism potential assessment forms, interviews, focus groups, and tourist questionnaires.

The findings revealed that there are 12 monkey-based tourist sites, and most of them showed good potential. However, efforts should be made to educate and inform tourists about appropriate behavior in these areas to reduce human-monkey conflicts. The negative impacts of human-monkey interactions were the effects on economic, social, and environmental due to overlapping territories between humans and monkeys. Tourists' feedback indicated the need for clear monkey feeding zones and staff presence for information and safety supervision. The four creative tourism routes were developed, focusing on learning about monkey behavior and lifestyle, exploring Lop Buri's history and legends, and participating in community-based tourism activities. The guidelines for developing creative tourism based on monkey resources, included the establishment of a tourism network, the creation of tourism activities that reflect the area's contextual identity, and the enhancement of communication and education regarding monkey lifestyles and behavior. This aims to promote awareness of human-monkey coexistence.

Keywords: Creative Tourism; Monkey-Based Attractions; Lop Buri

บทนำ

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทยถือได้ว่าเป็นธุรกิจที่สำคัญ ทำให้เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพให้แก่คนในท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเรียนรู้และเกิดความประทับใจ ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative tourism) เป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่มีความน่าสนใจ เนื่องด้วยกระแสการสร้างสรรค์ในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในด้านของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ที่ประเทศไทยและในหลายประเทศกำลังให้ความสนใจและพัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มาใช้เป็นเครื่องมือสร้างการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนภายใต้ความสมดุล 3 ส่วนได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2561) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ถูกนิยามว่า “เป็นการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้พัฒนาศักยภาพผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้อย่างแท้จริง” นอกจากนี้หากแหล่งท่องเที่ยวจะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะต้องจัดให้มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความเชื่อมโยงกับพื้นที่ด้วย (Richards and Raymond, 2000) แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นพัฒนาการของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีการปรับแต่งหรือเพิ่มสิ่งใหม่ ๆ เข้าไปในการท่องเที่ยวด้วยการใช้กระบวนการความคิดสร้างสรรค์ เสมือนเป็นพัฒนาการที่ย้อนกลับไปสู่รากเหง้าของการท่องเที่ยวในยุคเริ่มแรก ที่นักเดินทางในยุคแรกที่มีจุดประสงค์ในการแสวงหาประสบการณ์เชิงสัมผัส (Authenticity) เป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับการปรับแต่งตามสถานการณ์และบริบททางวัฒนธรรมนั้น ๆ ขึ้นอยู่กับผู้ให้บริการ (ภูริวัจน์ เดชอุ่ม และอนุชนารถ รัตนสุวงศ์ชัย, 2561)

จากคุณค่าและความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมื่อนำมาวิเคราะห์กับศักยภาพของจังหวัดลพบุรีอันเป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและแสดงออกถึงความรุ่งเรืองตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ จวบจนปัจจุบัน ซึ่งเป็นเหตุผลสำคัญที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังจังหวัดลพบุรีเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทรัพยากรลึงที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยม คือ การชมโบราณสถาน การสัมผัสวิถีชีวิตชุมชน ร่วมกับการได้ชมความเป็นอยู่ของลึง เช่น การถ่ายรูปลึง การให้อาหารลึง และการสัมผัสกับลึง เป็นต้น โดยปี พ.ศ. 2565 ได้มีการสำรวจลึงที่อยู่ในเมืองเก่าลพบุรี พบว่ามีลึงอยู่ประมาณ 2,900 ตัว และมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากรลึงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้มีการขยายอาณาเขตที่อยู่อาศัยของลึงออกไปพื้นที่นอกเมือง ได้แก่ วัดเขาจีนแล วัดเขาพระงาม เป็นต้น

ทั้งนี้การท่องเที่ยวทรัพยากรลึงในจังหวัดลพบุรียังไม่สามารถยกระดับการพัฒนาให้เกิดการจัดการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพอย่างเป็นระบบส่งเสริมให้เกิดการกระจายรายได้ในท้องถิ่น เนื่องจากผลกระทบจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับลึง ตลอดจนกิจกรรมทางเศรษฐกิจในชุมชนที่ทับซ้อนกับแหล่งอาหารและที่อยู่อาศัยของลึง ซึ่งลึงลพบุรีต้องพึ่งพาอาหารจากมนุษย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากนักท่องเที่ยว จึงส่งผลต่อการเกิดปัญหาระหว่างลึงกับนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ในต่างประเทศได้มีการแก้ไขปัญหาคาดการณ์การจัดการการท่องเที่ยวทรัพยากรลึง พบว่า แหล่งท่องเที่ยวภูเขาหวงซาน ประเทศจีน มีมาตรการเพื่อการลดการปฏิสัมพันธ์กันทางกายภาพระหว่างคนกับลึง และเพิ่มกฎระเบียบเพื่อควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เช่น การกำหนดขอบเขตให้นักท่องเที่ยวในการเที่ยวชมเพื่อรักษาระยะห่างระหว่างนักท่องเที่ยวกับลึง การให้อาหารลึง จะต้องดำเนินการภายใต้การดูแลของเจ้าหน้าที่ตามตารางเวลานั้น (Matheson *et al.*, 2006) มีการชี้แจงถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่จะกระตุ้นให้ลึงมีพฤติกรรมก้าวร้าวขึ้น (McCarthy *et al.*, 2009) รวมถึงกฎระเบียบเกี่ยวกับการใช้เสียงของนักท่องเที่ยว (Ruesto *et al.*, 2010) มีการติดตั้งป้ายตามที่ต่าง ๆ อย่างชัดเจน ชี้แจงให้ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ และการให้ข้อมูลของศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (Lee & Chan, 2011) อย่างไรก็ตาม นักท่องเที่ยวหลายคนก็ยังฝ่าฝืนให้อาหารลึง จากการศึกษาวิจัยพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวชมลึงส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการให้อาหารลึงที่ขาดการควบคุมดูแลจะส่งผลกระทบต่อด้านลบกับการใช้ชีวิตของลึง แต่อย่างไรก็ตามเมื่อเดินทางมาจังหวัดลพบุรี การได้ดูลึงนับว่ามีความสำคัญมากกว่ากิจกรรมอื่น ๆ และหากขาดลึงในจังหวัดลพบุรีแหล่งท่องเที่ยวจะขาดความน่าสนใจ (สยามล เทพทา, 2562) นอกจากนี้ พบว่า

นักท่องเที่ยวมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดลพบุรีที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี โดย พ.ศ. 2565 สถิติการเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดลพบุรีมีนักท่องเที่ยวจำนวน 4,017,045 โดยมีอัตราการนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 322.47 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565) แสดงให้เห็นถึงแหล่งท่องเที่ยวได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและย่อมส่งผลให้เกิดการเที่ยวชมชมลิ่งเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่การจัดการพื้นที่ยังขาดการประสานงานกันของภาคภาคีที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ตลอดจนยังขาดการสร้างความรู้และความเข้าใจกับนักท่องเที่ยวก่อนการเข้าชมลิ่ง อีกทั้งขาดเส้นทางท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนโดยรอบขาดการบูรณาการในการจัดการการท่องเที่ยวร่วมกัน ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้เป็นภาพสะท้อนของการจัดการท่องเที่ยวทรัพยากรลิ่งที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวจังหวัดลพบุรี

ดังนั้น การศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับลิ่ง เพื่อทราบถึงความขัดแย้งระหว่างคนกับลิ่งอันเนื่องมาจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นประเด็นสำคัญเร่งด่วน เพื่อสร้างความมั่นใจในความปลอดภัยของการท่องเที่ยวทรัพยากรลิ่งในจังหวัดลพบุรี ตลอดจนการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทรัพยากรลิ่งเป็นการยกระดับการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่ม ควบคู่กับสร้างการกระจายของนักท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ชุมชนโดยรอบแหล่งท่องเที่ยวหลักและแหล่งท่องเที่ยวรอง พร้อมกับการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทรัพยากรลิ่งของจังหวัดลพบุรีให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์เชิงบวกแก่นักท่องเที่ยว โครงการวิจัยนี้เป็นการบูรณาการความร่วมมือเพื่อวางแผนและกำหนดแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทรัพยากรลิ่งที่สอดคล้องกับศักยภาพของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนท้องถิ่นภายใต้การยอมรับต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นำมาพัฒนาชุมชน การเพิ่มคุณค่าและมูลค่าทางเศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตของประชาชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวทรัพยากรลิ่งและอัตลักษณ์ทางการท่องเที่ยวของจังหวัดลพบุรี
2. เพื่อศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับลิ่ง
3. เพื่อจัดทำรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทรัพยากรลิ่งและอัตลักษณ์ทางการท่องเที่ยวของจังหวัดลพบุรี
4. เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทรัพยากรลิ่งในอัตลักษณ์วิถีถิ่นเมืองลพบุรี

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research: PAR) เป็นกระบวนการที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม โดยทำการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed research methodology) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) พื้นที่ศึกษาวิจัยในแหล่งท่องเที่ยวทรัพยากรลึงมีจำนวน 3 พื้นที่ ได้แก่ เมืองเก่าลพบุรี วัดสิริจันทรนิมิตวราวิหาร และวัดเวฬุวัน อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทรัพยากรลึง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากประชากรแต่ละกลุ่ม แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่

1. ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวทรัพยากรลึง กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหารหรือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง เช่น จังหวัดลพบุรี เทศบาลเมืองลพบุรี เทศบาลตำบลเขาพระงาม เทศบาลตำบลโคกตูม สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดลพบุรี สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 1 สระบุรี สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดลพบุรี สำนักศิลปากรที่ 4 ลพบุรี เป็นต้น รวมทั้งสิ้น 60 คน

2. ภาคเอกชนที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวทรัพยากรลึง กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดลพบุรี ชมรมภาคีท่องเที่ยวไทย บริษัทนำเที่ยว และมัคคุเทศก์ เป็นต้น รวมทั้งสิ้น 20 คน

3. ชุมชนที่อาศัยบริเวณแหล่งท่องเที่ยวทรัพยากรลึง ใน 3 พื้นที่ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้นำอาวุโส ผู้นำที่มีความรู้และเป็นที่ยอมรับในชุมชน และสมาชิกในชุมชน จำนวน 60 คน

4. นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทรัพยากรลึง จังหวัดลพบุรี โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience sampling) กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเยี่ยมชมลึง แล้วจึงแจกแบบสอบถาม โดยเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบประเมินศักยภาพทางการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทรัพยากรลึง จังหวัดลพบุรี โดยคณะผู้วิจัยพัฒนาแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทรัพยากรลึง ซึ่งได้ปรับปรุงมาจากคู่มือการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว โดยกรมการท่องเที่ยว (2557) และคู่มือการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มากำหนดตัวชี้วัดและใช้เกณฑ์มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทรัพยากรลึง

2. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและแบบมีโครงสร้าง โดยทำการสัมภาษณ์กับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้นำชุมชน และชุมชนในพื้นที่ ศึกษาปัญหาที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับลึง

3. ประชุมกลุ่มกับภาคีที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ (Focus group) เพื่อศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับลึงและจัดทำแนวทางการแก้ไขปัญหาผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคี

4. แบบสอบถามความคิดเห็นนักท่องเที่ยว สำหรับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวทรัพยากรลิ่งและอัตลักษณ์ทางการท่องเที่ยวของจังหวัดลพบุรี การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวภาคสนามในจังหวัดลพบุรีร่วมกับชุมชนทำการประเมินศักยภาพทางการท่องเที่ยวทรัพยากรลิ่ง จากนั้นจัดประชุมกลุ่มสำหรับภาคีในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว เพื่อเก็บข้อมูลความคิดเห็นต่อแหล่งท่องเที่ยวทรัพยากรลิ่ง แล้วทำการวิเคราะห์ผลการประเมินศักยภาพทางการท่องเที่ยวทรัพยากรลิ่ง

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับลิ่ง การเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคีที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และจัดประชุมกลุ่มกับภาคีที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวทรัพยากรลิ่ง ทั้งนี้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่ม แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหา รวมทั้งทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 3 จัดทำรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทรัพยากรลิ่งและอัตลักษณ์ทางการท่องเที่ยวของจังหวัดลพบุรี การออกแบบรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ โดยจัดประชุมระดมความคิดเห็นกับภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวทรัพยากรลิ่ง แล้วจัด Familiarization trip (FAM Trip) ให้แก่ผู้ประกอบการและสื่อมวลชนด้านการท่องเที่ยวทดลองท่องเที่ยวตามเส้นทางท่องเที่ยวทรัพยากรลิ่ง และทำการประเมินผลการทดลองเส้นทางท่องเที่ยว เพื่อนำมาปรับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ รวมทั้งการถ่ายทอดองค์ความรู้จากงานวิจัยโดยการจัดทำคู่มือเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทรัพยากรลิ่งและเชื่อมโยงอัตลักษณ์วิถีถิ่นจังหวัดลพบุรี

ขั้นตอนที่ 4 จัดทำแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทรัพยากรลิ่งในอัตลักษณ์วิถีถิ่นเมืองลพบุรี การเสนอ (ร่าง) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทรัพยากรลิ่งให้แก่ภาคีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทรัพยากรลิ่ง เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง จากนั้นนำผลจากการจัดประชุมมาจัดทำแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทรัพยากรลิ่งในอัตลักษณ์วิถีถิ่นเมืองลพบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูล

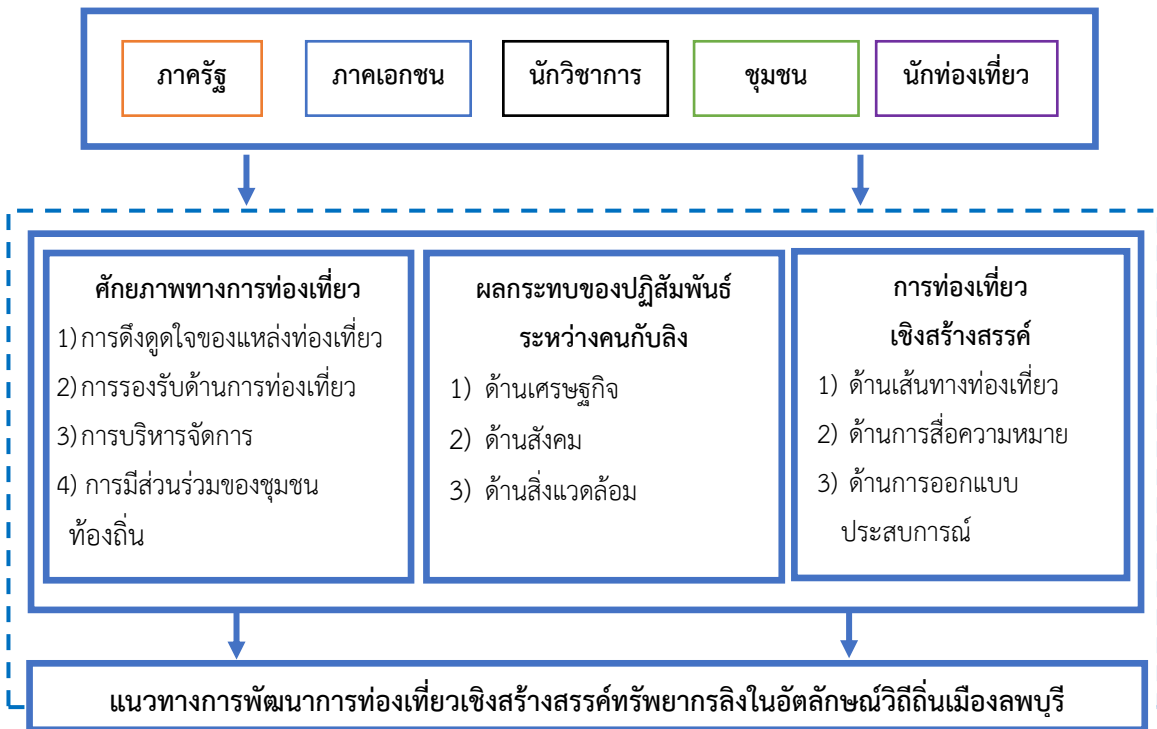
1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่ม จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบความเรียง

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

2.1 แบบประเมินแหล่งท่องเที่ยว ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ตามเกณฑ์การกำหนดระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว โดยจะนำคะแนนที่ได้ไปเปรียบเทียบกับระดับมาตรฐานที่กำหนด

2.2 แบบสอบถามนักท่องเที่ยว เมื่อรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้อง จึงนำไปประมวลผล ข้อมูล เพื่อคำนวณค่าสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) เพื่ออธิบายข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวทรัพยากรลิ่ง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทรัพยากรลิ่งในอัตลักษณ์วิถีถิ่นเมืองลพบุรี

ผลการวิจัย

1. การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทรัพยากรลิ่ง ในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทรัพยากรลิ่งและทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง พบว่ามีเพียงแห่งเดียวเท่านั้นที่มีศักยภาพระดับดีเยี่ยม จำแนกแหล่งท่องเที่ยวตามระดับศักยภาพได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มศักยภาพระดับดีเยี่ยม ได้แก่ พระนารายณ์ราชนิเวศน์
2. กลุ่มศักยภาพระดับดี จำนวน 7 แห่ง ได้แก่ ศาลพระกาฬ วัดสิริจันทรมิตรวรวิหาร พิพิธภัณฑ์การบินทหารบก พิพิธภัณฑ์ทหารบกพิเศษ วัดอัมพวัน วัลลาฟาร์ม บ้านดินมดแดง
3. กลุ่มศักยภาพระดับปานกลาง จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ พระปรางค์สามยอด หมู่บ้านหินสองก้อน
4. กลุ่มศักยภาพระดับต่ำ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ วัดเวฬุวัน อ่างซับเหล็ก

2. ผลกระทบของการท่องเที่ยวจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับลิงในแหล่งท่องเที่ยวทรัพยากรลิง

ผลกระทบ	
เศรษฐกิจ	ผลกระทบที่พึงประสงค์ <ul style="list-style-type: none">- ลิงเป็นเอกลักษณ์และเป็นจุดเด่นของจังหวัดลพบุรี ทำให้มีชื่อเสียงด้านการท่องเที่ยว เป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยว ส่งผลกระทบให้เกิดห่วงโซ่คุณค่าการท่องเที่ยว- งานโตะเงินลิง เป็นการผลิตซ้ำของงานประเพณีแปลกที่เกี่ยวข้องกับลิง เกิดการรับรู้ว่าจังหวัดลพบุรีเป็นเมืองของลิงและลิงอยู่ร่วมกับชุมชนเมือง ทำให้ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวต่างชาติ
	ผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์ <p>นักท่องเที่ยวใช้เวลาในการท่องเที่ยวไม่นาน ทำให้ไม่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มจากการท่องเที่ยวได้ กิจกรรมทางเศรษฐกิจภาคค้าปลีกถดถอย เนื่องจากกระจายตัวของลิงมาพักอาศัยตามย่านการค้า ทำให้รบกวนการค้าปลีก ธุรกิจ ตลอดจนผู้ประกอบการร้านค้าในย่านเมืองเก่าลพบุรีเสียค่าใช้จ่ายจากพฤติกรรมของลิง นอกจากนี้ยังสร้างมลพิษประเภทยาเสพติดหรือที่อยู่อาศัยในบริเวณพื้นที่ได้รับผลกระทบจากลิงไม่สามารถขยายต่อได้</p>
สังคม	ผลกระทบที่พึงประสงค์ <p>ลิงกับสถานที่ศักดิ์สิทธิ์สะท้อนภาพความศรัทธาของผู้คนและความเชื่อทางศาสนา ลิงมักจะอาศัยอยู่ตามสถานที่ศักดิ์สิทธิ์จึงเป็นแหล่งอาหารตลอดปี ตลอดจนคนลพบุรีส่วนหนึ่งมีความเมตตา มีความผูกพันกับลิง ต้องการให้มีการบริหารจัดการให้เหมาะสมและมีการปรับตัวหรือป้องกันด้วยวิธีการต่างๆ</p>
	ผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์ <ul style="list-style-type: none">- ทักษะของคนที่มีต่อลิงในเชิงลบมากขึ้น จากความเดือดร้อนในพื้นที่ทับซ้อนระหว่างคนกับลิง จากการขาดความเข้าใจพฤติกรรมลิง ทำให้มีประชาชนและนักท่องเที่ยวถูกลิงทำร้ายเพิ่มขึ้น- พฤติกรรมของลิงทำให้คุณภาพชีวิตของผู้คนในพื้นที่ลดลง ทั้งด้านความปลอดภัยและด้านสุขอนามัย รวมถึงพฤติกรรมก้าวร้าวต่อนักท่องเที่ยว ทำให้คนรู้สึกไม่ปลอดภัย ตลอดจนการปีนป่าย รื้อค้น และทำลายสภาพแวดล้อมทางกายภาพของเมือง ทำให้พื้นที่สาธารณะทางสังคมของเมืองไม่ได้รับการพัฒนา
สิ่งแวดล้อม	ผลกระทบที่พึงประสงค์ <p>การท่องเที่ยวลิงในจังหวัดลพบุรีกระตุ้นให้ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญ เร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาและมีการบูรณาการการทำงานกันเพิ่มมากขึ้น</p>
	ผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์ <ul style="list-style-type: none">- การเพิ่มของประชากรลิงอย่างรวดเร็ว เข้าสู่ภาวะล้นเมือง ทำให้แหล่งที่มีอาหารลิงไม่เพียงพอและพฤติกรรมกินอาหารของลิงเปลี่ยนไป เนื่องจากนำอาหารมนุษย์มาให้ลิง ส่งผลเสียต่อสุขภาพลิง นอกจากนี้ ลิงคุ้ยหาเศษอาหารจากถังขยะที่ไม่มีฝาปิด และลิงมีพฤติกรรมความก้าวร้าวมากขึ้น- สภาพภูมิทัศน์เมืองที่เสื่อมโทรมจากการปีนป่ายของฝูงลิง และประชาชนไม่ได้ให้อาหารลิงในบริเวณที่กำหนด ส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวทรัพยากรลิงขาดสุขอนามัยที่ดี เป็นแหล่งสะสมเชื้อโรค- ในพื้นที่เกษตรบริเวณเขาจีนแล ลิงรบกวนและทำลายพืชผลทางการเกษตรเสียหาย- ลิงเกิดอุบัติเหตุจากการถูกรถชน และถูกไฟฟ้าช็อต เนื่องจากลิงใช้ทางเท้า ถนนแนวสายไฟฟ้าสายสัญญาณเป็นเส้นทางสัญจร ส่งผลกระทบต่อสวัสดิภาพลิง

3. ความคิดเห็นและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวทรัพยากรลิ่ง

นักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 15 – 24 ปี ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี อาชีพเป็นนักเรียน/นักศึกษา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 – 15,000 บาท และเดินทางมาจากภาคกลาง นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในจังหวัดลพบุรี พบว่าส่วนใหญ่เคยเดินทางมาเที่ยวจังหวัดลพบุรีมากกว่า 2 ครั้ง เดินทางมากับครอบครัว เดินทางมาโดยรถยนต์ส่วนตัว ใช้เวลาในการท่องเที่ยวแบบมาเช้าเย็นกลับ มีวัตถุประสงค์เพื่อไหว้พระ/ทำบุญ เหตุผลที่นักท่องเที่ยวตัดสินใจมาท่องเที่ยวในจังหวัดลพบุรี คือ แหล่งท่องเที่ยวโดดเด่น ชมความน่ารักของลิง และไม่ไกลจากภูมิลำเนา สำหรับการวางแผน การเดินทางจะศึกษาข้อมูลเดินทางด้วยตนเอง เมื่อกล่าวถึงจังหวัดลพบุรี สิ่งที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นึกถึงคือ ลิง สำหรับสื่อที่ทำให้รับรู้ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว คือ เพื่อนหรือญาติ กิจกรรมการท่องเที่ยว คือ ไหว้พระ ชมความน่ารักของลิง และเที่ยวโบราณสถาน ในด้านความต้องการการให้ข้อมูลการท่องเที่ยว คือ คู่มือท่องเที่ยว แผ่นพับ และป้ายสื่อความหมาย สำหรับการศึกษาคำคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวทรัพยากรลิ่งของจังหวัดลพบุรี พบว่า 3 อันดับแรกได้แก่ 1) ควรกำหนดจุดให้อาหารลิงให้ชัดเจน เพื่อความสะอาดและสุขอนามัยของแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 6.01$) 2) การให้อาหารลิงโดยนักท่องเที่ยว ควรมีเจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลและดูแลความปลอดภัย ($\bar{X} = 5.85$) และ 3) การเที่ยวชมลิง หากขาดการควบคุม ดูแล จะส่งผลกระทบต่อปัญหาหระหว่างคนกับลิง ($\bar{X} = 5.82$)

ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทรัพยากรลิ่ง คือ 1) ความสะอาดของเมืองลพบุรี 2) การดูแลควบคุมให้อาหารลิงอย่างมีระบบ 3) มัคคุเทศก์ท้องถิ่นแนะนำและเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัย และ 4) การปรับปรุงภูมิทัศน์ สถานที่ให้มีความร่มรื่น สวยงาม

4. เส้นทางท่องเที่ยวและรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แหล่งท่องเที่ยวทรัพยากรลิ่ง

การดำเนินงานพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวทรัพยากรลิ่งและแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ สรุปลงสร้างเส้นทางท่องเที่ยวได้ 4 เส้นทาง ดังนี้

1. เส้นทางเที่ยวดูลิงแล้วจะรัก รู้จักจะรักลิง เน้นการท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชีวิตและพฤติกรรมลิง
2. เส้นทางตามรอยวานร เน้นการท่องเที่ยวเรียนรู้ประวัติศาสตร์และตำนานเมืองลพบุรี
3. เส้นทางเยือนเมืองหนุมาน เมืองทหารเอกพระราม กิจกรรมท่องเที่ยวเรียนรู้และผจญภัย
4. เส้นทางชุมชนพหุวัฒนธรรม วิถีถิ่นเมืองลพบุรี เน้นการร่วมกิจกรรมท่องเที่ยววิถีชุมชน

การจัดกิจกรรมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว Familiarization trip (FAM Trip)

ผลการจัดกิจกรรมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว โดยนำผู้ประกอบการและสื่อมวลชนด้านการท่องเที่ยวจากชมรมภาคีท่องเที่ยวไทย จำนวน 35 คน แล้วจัดประชุมกลุ่มเพื่อรับฟังความคิดเห็นต่อเส้นทางท่องเที่ยวทรัพยากรลิ่ง สามารถสรุปข้อเสนอแนะ ดังนี้ จัดให้มีมัคคุเทศก์หรือเจ้าหน้าที่ให้ความรู้เรื่องพฤติกรรมลิ่ง และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติตนก่อนการเที่ยวชมลิ่ง หากสามารถนำลิ่งมาฝึกให้ทำกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น ลิ่งเก็บผลผลิตทางการเกษตร และการทำกาแฟให้อาหารลิ่ง สำหรับข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทรัพยากรลิ่ง ด้วยการกำหนดบริเวณให้อาหารลิ่งที่เหมาะสมเพื่อรักษาความสะอาดและสุขอนามัยในแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนการดูแลรักษาภูมิทัศน์เมืองลพบุรีให้มีความสะอาด ปลอดภัยต่อการเที่ยวชมลิ่ง ทั้งนี้ควรกำหนดพื้นที่กิจกรรมการท่องเที่ยวทรัพยากรลิ่งให้ชัดเจน การบูรณาการการแก้ไขปัญหาเรื่องลิ่งจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชน โดยการทำงานที่มีกรอบความคิด (Mindset) เชิงสร้างสรรค์ในด้านการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาประโยชน์ในการอยู่ร่วมกันของคนกับลิ่งได้

5. แนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวทรัพยากรลิ่งและแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง

1. การเชื่อมโยงทรัพยากรลิ่งกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ได้แก่ (1) พระปรางค์สามยอด จัดพื้นที่จัดแสดงเรื่องราวความเป็นมาของลิ่งลพบุรี พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย เช่น จุดบริการแจ้งเหตุฉุกเฉิน และปฐมพยาบาลเบื้องต้น, (2) ศาลพระกาฬ พัฒนากิจกรรมโดยมีนักร้องของท้องถิ่นเพื่อเล่าเรื่องของเจ้าพ่อพระกาฬ และให้คำแนะนำเกี่ยวกับพฤติกรรมเมื่อต้องปฏิสัมพันธ์กับลิ่ง, (3) พระนารายณ์ราชนิเวศน์ พัฒนากิจกรรมการจัดนิทรรศการหมุนเวียน ร่วมกับกิจกรรมที่สอดคล้องกับเนื้อหาให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมทำกิจกรรมลงมือปฏิบัติจริง เพื่อเพิ่มประสบการณ์ในการเรียนรู้, (4) วัดสิริจันทรนิมิตร วรวิหาร พัฒนากิจกรรมการทำนุบำรุงศาสนสถาน การพัฒนาการสื่อความหมาย และพัฒนาเยาวชนนักร้องชุมชน รวมถึงให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับลิ่ง, (5) วัดเวฬุวัน พัฒนากิจกรรมในด้านของการสื่อความหมายเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีแนวทางการปฏิบัติตนเมื่อต้องทำกิจกรรมการให้อาหารลิ่ง

2. การเชื่อมโยงทรัพยากรลิ่งกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ อ่างเก็บน้ำซับเหล็ก พัฒนาการสื่อความหมายที่ให้นักท่องเที่ยวเข้าใจถึงความสำคัญของถิ่นที่อยู่อาศัยและระบบนิเวศของลิ่งตามธรรมชาติ และความเชื่อมโยงกับตำนานเมืองลพบุรี

3. การเชื่อมโยงทรัพยากรลิ่งกับแหล่งท่องเที่ยวทางวิถีชีวิต วัฒนธรรม ผ่านเรื่องเล่าและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ได้แก่ (1) หมู่บ้านหินสองก้อน จากตำนานเมืองลพบุรีสู่การกำเนิดดินสอพอง โดยพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสวิถีชีวิตชุมชนในการทำดินสอพอง, (2) วัลลภาฟาร์ม พัฒนากิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และลงมือทำกิจกรรมศิลปะเกี่ยวกับลิ่ง, (3) ศูนย์การเรียนรู้บ้านดินมดแดง พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาอัตลักษณ์ลิ่งลพบุรี

6. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทรัพยากรลิ่งในอัตลักษณ์วิถีถิ่นเมืองลพบุรี

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทรัพยากรลิ่งอัตลักษณ์วิถีถิ่นเมืองลพบุรี นับเป็นเครื่องมือช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนก่อให้เกิดการกระจายรายได้ ผ่านห่วงโซ่การท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ โดยมุ่งเน้นให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดการพัฒนาจากแนวคิดการออกแบบประสบการณ์ โดยแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทรัพยากรลิ่ง ควรส่งเสริมให้เกิดความรู้และความเข้าใจกับภาคีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวทรัพยากรลิ่ง ทั้งชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และนักท่องเที่ยว ตลอดจนประชาชนให้มีความรู้และมีความคิดเชิงบวกต่อลิ่ง ซึ่งเป็นสัตว์ป่าในชุมชนเมือง (Urban wildlife) และแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดลพบุรี โดยการจัดการความรู้เรื่องพฤติกรรม ความเป็นอยู่ของลิ่งในสภาพแวดล้อมชุมชนเมือง สภาพแวดล้อมชุมชนกึ่งพื้นที่ธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมในธรรมชาติ การสร้างกลไกและการจัดการการท่องเที่ยวทรัพยากรลิ่ง เพื่อลดผลกระทบด้านลบ ให้เป็นการท่องเที่ยวที่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของชุมชนและนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวทรัพยากรลิ่งควรให้ความสำคัญด้านการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรลิ่งบุคลากรทางการท่องเที่ยวบริบทการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้วยการพัฒนาทักษะในการสื่อความหมายของมรดกเทศก์และอาสาสมัครนำเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทรัพยากรลิ่ง เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องต่อพฤติกรรมลิ่ง และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนลพบุรี และการพัฒนาตลาดเชิงเนื้อหาผ่านสื่อสารสนเทศและสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อสร้างการรับรู้และกระตุ้นการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว ตลอดจนการฟื้นฟูและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกตามมาตรฐานและคุณภาพในแหล่งท่องเที่ยวทรัพยากรลิ่งสำหรับการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวล (Tourism for All) ทั้งนี้ ส่วนที่สำคัญคือการบริหารจัดการการท่องเที่ยวทรัพยากรลิ่ง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการร่วมมือทำเพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยว พร้อมปรับปรุงรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวทรัพยากรลิ่งเชิงระบบ ตลอดจนการเชื่อมโยงกลไกการท่องเที่ยวของจังหวัดลพบุรี

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย แหล่งท่องเที่ยวทรัพยากรลิ่งของจังหวัดลพบุรี ส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ตามภาพลักษณ์การเป็นเมืองเก่าของจังหวัดลพบุรี จากการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ในด้านสิ่งดึงดูดใจส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี สอดคล้องกับ สยามล เทพทา (2562) ที่กล่าวถึงวิถีชีวิตของลิ่งกับชุมชนเมืองที่อยู่ร่วมกันจนกลายเป็นภาพลักษณ์ที่สำคัญของจังหวัด มีทรัพยากรทางประวัติศาสตร์ที่มีชื่อเสียง อย่างไรก็ตาม ผลการประเมินศักยภาพการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางถึงต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านการสร้างความรู้และความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวในด้านการปฏิบัติตัวที่เหมาะสมในแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากขาดบุคลากรที่มีความรู้เรื่องสัตว์ป่า ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวและชุมชนโดยรอบ สอดคล้องกับ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ได้จัดกลุ่มพื้นที่ที่มีปัญหาเรื่องลิ่ง พบว่า การ

จัดการพื้นที่อาศัยของลิงอยู่ชอนทับกับพื้นที่มนุษย์ ต้องทำการประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมลิง การอยู่ร่วมกันของคนและลิง และการปฏิบัติตัวที่ถูกต้องเมื่อเจอลิง จะช่วยลดปัญหาความขัดแย้ง (คณะกรรมการติดตามกลไกและพิจารณาการปกป้องคุ้มครองสัตว์ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 2560)

ทั้งนี้ในส่วนของผลกระทบของการท่องเที่ยวจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับลิงในแหล่งท่องเที่ยวทรัพยากรลิงนั้น ผลการวิจัยพบว่า ภาวคิที่เกี่ยวข้อส่วนใหญ่มีมุมมองต่อลิงเชิงลบ โดยแนวโน้มของปัญหาและผลกระทบจะมีความเข้มข้นเพิ่มขึ้น ตามจำนวนประชากรลิงที่มีความหนาแน่นในพื้นที่แตกต่างกัน และพฤติกรรมของคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องยังขาดความเข้าใจพฤติกรรมและวิถีชีวิตของลิง สอดคล้องกับ Chauhan & Pirta (2010) จำนวนประชากรลิงที่เพิ่มขึ้นทำให้เกิดผลกระทบและส่งผลให้เกิดความเดือดร้อนเพิ่มมากขึ้น คนในชุมชนมีความรู้สึกวาลิงเป็นสัตว์ที่เป็นอันตราย ลิงก่อกวนและสามารถจู่โจมคนส่งผลต่อความปลอดภัยของคนในเขตเมือง ในขณะที่เดียวกัน ผลจากความขัดแย้งดังกล่าว ทำให้ลิงซึ่งเป็นสัตว์ป่าเกิดอุบัติเหตุจากการถูกรถชน ไฟฟ้าช็อต เนื่องจากลิงใช้ทางเท้า ถนนแนวสายไฟฟ้าสายสัญญาณเป็นเส้นทางสัญจร (Srivastava & Begum, 2005) ดังนั้นภาวคิทุกภาคส่วนควรให้ความสำคัญกับการจัดการประชากรลิง พฤติกรรมลิง และสวัสดิภาพของลิง ตลอดจนการจัดการความรู้สาธารณะเกี่ยวกับการปรับพฤติกรรมของมนุษย์เพื่อปรับพฤติกรรมของลิง ดังนั้น กิจกรรมนันทนาการที่ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสัตว์ป่า โดยมนุษย์ได้รับทั้งประโยชน์และโทษจากสัตว์ป่า ในทางกลับกัน สัตว์ป่าที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ได้รับผลกระทบจากมนุษย์เช่นกัน โดยกิจกรรมของมนุษย์มีผลต่อปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของสัตว์ป่า ได้แก่ อาหาร น้ำ และพื้นที่สำหรับการดำรงชีวิต รวมทั้งการมีชีวิตอยู่ของสัตว์ (นภวรรณ ฐานะกาญจน์, 2547) ทั้งนี้ การแก้ไขปัญหาเพื่อลดผลกระทบระหว่างคนและลิง โดยการกำหนดมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาลิงอาศัยชอนทับชอนในพื้นที่ชุมชน เช่น การกำหนดเทศบัญญัติ/ระเบียบอย่างเข้มงวดในการห้ามให้อาหารลิง จัดโซนพื้นที่สำหรับให้อาหารลิง โดยเฉพาะ จัดโซนพื้นที่ขายอาหารลิง การกำหนดชนิดอาหารที่เหมาะสมกับลิง และการสำรวจติดตามนับประชากรลิงทุกปี เพื่อสำหรับติดตามผลการเปลี่ยนแปลงของขนาดประชากรลิง (สภานิติบัญญัติแห่งชาติ คณะกรรมการติดตามกลไกและพิจารณาการปกป้องคุ้มครองสัตว์, 2560)

งานวิจัยนี้ได้ดำเนินการจัดทำแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทรัพยากรลิงด้วยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยสรุปพบว่า ควรพัฒนาองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ (1) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางการท่องเที่ยวให้มีความรู้และทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ การเป็นนักสื่อความหมายที่สร้างความตระหนักในการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับลิง (2) การพัฒนาเส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยว การคัดเลือกทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอัตลักษณ์และศักยภาพจากทุนทางวัฒนธรรมชุมชน และทำการเชื่อมโยงทรัพยากรการท่องเที่ยวหลักและทรัพยากรรองในพื้นที่ นำมาการออกแบบบริการและประสบการณ์การท่องเที่ยวให้ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยว ส่งเสริมให้เกิด “ความรัก ความเข้าใจระหว่างคนกับลิง” และ (3) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เกิดขึ้นจากการขับเคลื่อนกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนด้วยกระบวนการทางสังคม นำไปสู่ความ

ร่วมมือในการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างคนและลิง สอดคล้องกับ Richards (2020) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการออกแบบประสบการณ์ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ต้องมีความแปลกใหม่ การเรียนรู้ ความจดจำ ความตื่นตันทึ่งใจ และการปฏิสัมพันธ์ ซึ่งความสร้างสรรค์สามารถสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนและผู้มาเยือน ส่งผลต่อการประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงบวกของนักท่องเที่ยวได้ดี

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย “การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทรัพยากรลิงในอัตลักษณ์วิถีถิ่นเมืองลพบุรี” ได้รับทุนสนับสนุนการดำเนินงานวิจัยโดย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปีงบประมาณ 2563 ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ที่กรุณาให้คำแนะนำที่มีคุณค่ายิ่งในการพัฒนางานวิจัย และขอขอบคุณหน่วยงานภาครัฐจังหวัดลพบุรี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคประชาคม และชุมชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทรัพยากรลิง ที่ได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อโครงการวิจัย และขับเคลื่อนการดำเนินการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทรัพยากรลิงอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

- 1) การท่องเที่ยวทรัพยากรลิงภายใต้อัตลักษณ์วิถีถิ่นเมืองลพบุรีเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเชิงพื้นที่ ผ่านการท่องเที่ยวที่ต้องอาศัยการบูรณาการร่วมกัน ด้วยกรอบแนวคิดที่มีมุมมองต่อลิงเป็นทรัพยากรที่สามารถพัฒนาให้เกิดประโยชน์
- 2) การท่องเที่ยวทรัพยากรลิงภายใต้อัตลักษณ์วิถีถิ่นเมืองลพบุรีเป็นเครื่องมือ เนื้อหาและสื่อการเรียนรู้ให้เกิดกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ปมเพาะ และสร้างจิตสำนึกการอยู่ร่วมกันกับลิง ตลอดจนให้แหล่งท่องเที่ยวทรัพยากรลิงเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ พื้นที่การจัดการท่องเที่ยว พื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรม ขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนของจังหวัดลพบุรี
- 3) การท่องเที่ยวทรัพยากรลิงภายใต้อัตลักษณ์วิถีถิ่นเมืองลพบุรี เป็นกระบวนการแก้ไขปัญหา และการพัฒนาท้องถิ่น ภายใต้การอยู่ร่วมกันระหว่างสัตว์ป่ากับมนุษย์ในระบบนิเวศชุมชนเมือง พื้นที่ชุมชน กิ่งธรรมชาติ และพื้นที่ธรรมชาติ
- 4) การท่องเที่ยวทรัพยากรลิงภายใต้อัตลักษณ์วิถีถิ่นเมืองลพบุรีเป็นพื้นที่โอกาส และความท้าทายให้เกิดกลไกการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นจากการบูรณาการทำงานร่วมกัน การสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาคม สร้างสำนึกรักท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องควรกำหนดสถานะ ความหมายและวาระของการท่องเที่ยวทรัพยากรลิง ในฐานะการตัวแบบการพัฒนาเชิงพื้นที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรเป็นเครือข่ายแสวงหาและประสานความร่วมมือ ช่วยหนุนเสริมและเสริมพลังแก้ศักยภาพการท่องเที่ยวทรัพยากรลิง
3. หน่วยงานภาคเอกชน ได้แก่ หอการค้าจังหวัดลพบุรี และสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดลพบุรี ควรประสานพลังและหนุนเสริม เพื่อสร้างความร่วมมือกับผู้ประกอบการนำเที่ยวภายในประเทศ อินฟลูเอนเซอร์มาร่วมกันส่งเสริมการท่องเที่ยวทรัพยากรลิง
4. ชุมชนและภาคีที่เกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ทรัพยากรลิงอัตลักษณ์วิถีถิ่นเมืองลพบุรีเป็นแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่น ผลักดันเข้าสู่แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดลพบุรี

3. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. การท่องเที่ยวทรัพยากรลิงเป็นจุดเชื่อมช่วยขับเคลื่อนห่วงโซ่การท่องเที่ยวจังหวัดลพบุรีในเครือข่ายการท่องเที่ยวทุกระดับ และเป็นตัวกลางสร้างและประสานประโยชน์จากการท่องเที่ยวภายในชุมชนและภายนอกชุมชน
2. ภาครัฐ เอกชนและประชาสังคมที่เกี่ยวข้องควรปลูกฝัง บ่มเพาะและสร้างจิตสำนึกการพัฒนาทรัพยากรลิงเป็นสินทรัพย์ที่มีศักยภาพต่อการนำมาใช้ประโยชน์แก่เศรษฐกิจชุมชน
3. การพัฒนาการท่องเที่ยวทรัพยากรลิงโดยแสวงหาความร่วมมือในการปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว เส้นทางท่องเที่ยว และระบบสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการ
4. การท่องเที่ยวทรัพยากรลิงสร้างพื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรม ในการสะท้อนปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนจากลิงควบคู่กับพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดลพบุรี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2565). สถิตินักท่องเที่ยวภายในประเทศ ปี 2565 (จำแนกตามภูมิภาคและจังหวัด). *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2565, แหล่งที่มา: <https://www.mots.go.th/news/category/766>
- กรมการท่องเที่ยว. (2557). *คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการโรมพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.
- คณะกรรมการติดตามกลไก และพิจารณาการปกป้องคุ้มครองสัตว์ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ. (2560). *แผนแม่บทการบริหารจัดการปัญหาสิงในจังหวัดลพบุรีอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพิมพ์สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. (2542). *วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดลพบุรี*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ.
- นภวรรณ ฐานะกาญจน์. (2547). *เอกสารประกอบการสอนวิชาผลกระทบทางนันทนาการ*. เอกสารประกอบการสอน. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์: คณะวนศาสตร์.
- ภุริวัจน์ เดชอุ่ม และนุชนารถ รัตนสุวงศ์ชัย. (2561). *อัตลักษณ์และภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดนนทบุรี ปทุมธานี และพระนครศรีอยุธยา เชื่อมโยงพื้นที่กรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สยามล เทพทา. (2562). *การพัฒนาเมืองเก่าลพบุรีให้เป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้เรื่องลิง*. ลพบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.). (2561). *คู่มือกระบวนการพัฒนาและยกระดับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ Creating Creative Tourism Toolkit*. เกร็ก ริชาร์ดส, จุฑามาศ วิศาลสิงห์, และ เอเลนา พาสชินเจอร์ ผู้เขียน.
- Chauhan, A., & Pirta, R. S. (2010). Socio-ecology of two species of non-human primates, rhesus monkey (*Macaca mulatta*) and hanuman langur (*Semnopithecus entellus*), in Shimla, Himachal Pradesh. *Journal of Human Ecology*, 30 (3), 171-177.
- Lee, B. P. Y., & Chan, S. (2011). Box 12.2 lessons and challenges in the management of long-tailed macaques in urban Singapore. In: Fuentes A., Jones-Engel L., Gumert M. D. (Eds.), *Monkeys on the Edge: Ecology and Management of Long-Tailed Macaques and their Interface with Humans* (pp. 307-310). Cambridge: Cambridge University Press.
- Matheson, M. D., Sheeran, L. K., Li, J.-H., & Wagner, R. S. (2006). Tourist impact on tibetan macaques. *Anthrozoös*, 19 (2), 158-168.
- McCarthy, M. S., Matheson, M. D., Lester, J. D., Sheeran, L. K., Li, J.-H., & Wagner, R. S. (2009). Sequences of Tibetan macaque (*Macaca thibetana*) and tourist behaviors at Mt. Huangshan, China. *Primate Conservation*, 24 (1), 145-151.
- Richards, G., & Raymond, C. (2000). Creative tourism. *ATLAS News*, 23, 16-20.

- Richards, G. (2020). Designing creative places: The role of creative tourism. *Annals of Tourism Research*, 85. *Online*. Retrieved 10 November 2020, from: <https://doi.org/10.1016/j.annals.2020.102922>
- Ruesto, L. A., Sheeran, L. K., Matheson, M. D., Li, J-H., & Wagner, R. S. (2010). Tourist behavior and decibel levels correlate with threat frequency in Mt. Huangshan, Tibetan macaques (*Macaca thibetana*), China. *Primate Conservation*, 25, 99-104.
- Srivastava, A., & Begum, F. (2005). City monkeys (*Macaca mulatta*): A study of human attitudes. *Commensalism and Conflict: The Human-Primate Interface*, 258-269.